

JUHÁSZ ORCHIDEA

Service learning: a tanulási célú közösségi szolgálat

Egy útkereső reflexiói

LÁTÓSZÖG

ÍGY KEZDŐDÖTT

Már hosszú évek óta aktívan önkénteskedtem, illetve egyetemi oktatóként a hallgatóimnak is rendszeresen szerveztem *service learning* típusú önkéntes és nem önkéntes tevékenységeket, amikor 2012 szeptemberében az érettségi feltételeként hazánkban bevezették az 50 órás iskolai közösségi szolgálatot (IKSZ). Önkéntes, pedagógusképző és kulturális antropológus hármas identitásomban megszólítva éreztem magam, hogy a témával kapcsolatban bennem kavargó elgondolásokat, kérdéseket, kételyeket munkába állítsam. Két éven keresztül olvastam, mentem, kérdéseket tettem fel, kutattam. 39 strukturált interjúban megkérdeztem Miskolc összes érettségit adó iskolájának igazgatóját és kulcsadatközlőit, felvettem 651 diákkérdőívet, majd készítettem egy nagyívű esettanulmányt az iskolai közösségi szolgálat bevezetésekor országos szintű mintának számító Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium szeretetszolgálatáról. Az esettanulmányhoz hat hónapon keresztül végeztem résztvevő megfigyelést (az iskola mellett

további tizenöt különböző szeretetszolgálati helyszínen), felvettem 48 interjút és 290 kérdőívet. Eredményeim egyes részleteit publikáltam, és írtam egy indokolatlanul hosszú doktori disszertációt is, amit megvédtem, majd félretettem (*Karlowits-Juhász*, 2015b, illetve többek között *Karlowits-Juhász*, 2017, 2019b).

Mára naivan idealistának hatnak az oktatásirányítás számára akkor megfogalmazott szakmai javaslataim. Például, hogy a köznevelési intézmények és a civil szféra visszajelzései, illetve a nemzetközi gyakorlat fényében érdemes lenne megfontolni az iskolai közösségi szolgálat önkéntessé alakítását, mégpedig úgy, hogy annak megszervezése, koordinálása, az azzal való pedagógiai munka elvégzése maradjon minden iskola számára kötelező feladat, azonban a diákoknak csupán önkéntes lehetőségként (esetleg ösztönző feltételekkel) kínáljuk fel. Azt is javasoltam, hogy mindezt indokolt lenne kiterjeszteni az érettségit adó iskolák mellett minden köznevelési intézményre, sőt kifejtettem, hogy a felsőoktatásban is szükségesnek tartanám a *service learning* típusú tevékenységek szervezett keretek között való

megjelenését. Nemzetközi sztenderdekre és kutatásokra hivatkozva szorgalmaztam az iskolai közösségi szolgálat tantervi tartalmakhoz való illesztését, illetve a tantestületek célirányos, gyakorlatorientált felkészítését. Továbbá felhívtam a figyelmet a nemzetközi vizsgálatok által kimutatott hatékonysági kritériumokra (pl. célok tisztázása és tudatosítása a résztvevőkben, az egyén számára releváns tevékenységek végzése, autonómia a feladatválasztásban, érdemi felkészítés és feldolgozás).

Munkámból kifolyólag rendszeresen beszélgetek középiskolai IKSZ-koordinátorokkal, 50 órájukat teljesítő diákokkal, illetve – szakmai kíváncsiságtól vezérelve – magánemberként is sokszor faggatok érintett diákokat, szülőket a témában. Lassan kénytelen vagyok megszokni, hogy ugyanúgy, mint 10 éve, most is „köz munkaként” emlegetik a közösségi szolgálatot; hogy az iskola nem szándékozik, vagy nem képes a szerzett tapasztalatokat a pedagógiai munkafolyamatban érdemben kamatoztatni; hogy nemcsak a „jó gyakorlatokhoz”, hanem a „rossz gyakorlatokhoz” is hosszú éveken át ragaszkodik egy-egy iskola.

A 2012-ben általam felvett interjúkban az iskolavezetők sokkal inkább problémákat (229 említés), mintsem pozitívumokat (163 említés) láttak az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatban: romboló hatású kötelező jelleg, a „lepapírozás” veszélye, átgondolatlanság, a felkészítés hiánya, a fogadó intézmények kapacitáshiánya, adminisztrációs terhek, a bejárós gyerekek nehézségei, problémás ellenőrizhetőség, a diákok és pedagógusok motiválatlansága... A 28-ból 13

iskola vezetője a kezdetekkor úgy gondolta, hogy az iskolák többségében (természetesen nem a saját intézményében) egyszerűen csak „papírozás” szintjén fog megvalósulni a közösségi szolgálat, és nem lesz mögötte valós tevékenység: „Sokan nem veszik komolyan, nem törődnek vele, feltorlódik, és előbb-utóbb meg fog jelenni az IKSZ-es biznissz, hogy tessék már aláírni, mert nem kapom meg az érettségit.” „Nem tudok ebből kiutat. Azt tudom, hogy meg kell majd oldani, meg kell szerezni valahogy azt az igazolást, mert nem lehet, hogy emiatt ne kapjon valaki érettségit” –

úgy gondolta, hogy az iskolák többségében csak „papírozás” szintjén fog megvalósulni a közösségi szolgálat

fogalmazta meg aggályait két iskolaigazgató. Igen, annak idején én is így gondoltam, azonban mégsem hiszem, hogy mára ez vált volna általánossá. Ha már „papírozásról” van szó, sokkal valószínűbb (legalábbis én

ezt tapasztalom), hogy sok esetben a szülők intézik el az órák jogosulatlan leigazoltatását. Nem meglepő hát, hogy ilyen megoldásokat is vizionáltak az iskolavezetők 2012-ben: „Sok gyerek nem fogja teljesíteni, csak igazolást fog róla hozni. Még könnyebben, mint az orvosi igazolást.” „Mint például annak idején a szocialista brigádok begyűjtötték a mozi előtt eldobált mozijegyeket, hogy felmutathassák a kultúrafejlődés címszó alatt, hogy tessék, voltunk moziban.”

Mostanra már sokkal kevesebb a probléma, hiszen minden megoldódik valahogy. Jónéhány olyan iskolában jártam az utóbbi években, ahol a diákok nagy része számára a szülők keresnek fogadó helyszínt, ami alapvetően nem lenne gond, ha az iskola képes lenne nyomon követni a folyamatot és érdemben feldolgozni a diákok tapasztalatait.

Így, tíz év távlatából nem igazán látható rendszerszintű fejlődés az iskolai közösségi szolgálat ügyében. Vannak elhivatott iskola-vezetők és pedagógusok, akik értik és komolyan veszik a feladatot, és vannak olyanok is, akik ügyesen megtalálták az elkerülő utakat, kiskapukat. Az oktatásirányításnak rengeteg munkája lett volna ezzel a valóban kiváló ötlettel, de a kötelező jelleg kihirdetése, némi értelmezés és pár szakmai ajánlás után magára hagyta vele az iskolákat.

Én magam időközben megenyhültem az iskolai közösségi szolgálat kötelező jellegét illetően, afölött is szemet tudok hunyni, hogy a diákok így szerzett tapasztalatai csupán esetlegesen szervesülnek a pedagógiai folyamatokban, és nem aggályoskodom amiatt sem, hogy számtalan visszaélésre ad lehetőséget egy olyan feladat, amelytől sok iskola igyekszik megszabadulni azzal, hogy a szülőkre hárítja azt. Mindez nem az apátiám jele – az évek során átkerestem magamban az erről alkotott képet. Újra és újra arra jutottam, hogy ahhoz, hogy az iskolai közösségi szolgálat (mint *service learning* típusú tevékenység) az alapelveinek, céljainak, eredeti pedagógiai koncepciójának megfelelően képes legyen rendszerszinten (és nem csupán esetlegesen) működni, az iskola világának gyökeresen meg kellene változnia, vagyis paradigmaváltásra lenne szükség az oktatásban. Ezzel kapcsolatban azonban már egy ideje nincsenek illúzióim. Hogy miért, azt Nahalka István (2021) tökéletesen megfogalmazta a *Változik-e az iskola?* című írásában.

Ez nem azt jelenti, hogy közönyössé váltam volna az iskolai közösségi szolgálat

témájával kapcsolatban. Úgy tekintek rá, mint a lehetőségek szigetére az előíró tantervek, a bibliaként kezelt tankönyvek, a dekontextualizált tudástartalmak, a zárt kérdések, a motivációs deficit, a szankcionáló hierarchia és az újratermelődő esélyegyenlőtlenségek óceánjában. Meggyőződésem ugyanis, hogy az iskolai közösségi szolgálat

ebben a – megújulásra képtelen – közegben is képes lehetőségeket nyitni. Lehetőségeket azoknak az iskolavezetőknek, pedagógusoknak, diákoknak, fogadó szervezeteknek, akik értik és

komolyan veszik az iskolai közösségi szolgálat alapelveit, céljait, eredeti pedagógiai koncepcióját. Azt is feltételezem, hogy ennek a törvényi kötelezettségnek összességében jóval több haszna van, mint amennyi nehézséggel, problémával jár, és hogy rendszerszinten nem igazán tud kontraproduktívá válni (maximum iskolavagy osztályszinten, ott, ahol kollektív hazugság áldozatául esik).

Ahogy sok, általam ismert és elismert pedagógus, úgy a saját mikroszintemen én is próbálom munkába állítani a közösségi szolgálatban rejlő pedagógiai lehetőségeket. Először 2003-ban szerveztem ilyen jellegű tevékenységet: *Mentori gyakorlat* című, szabadon választható kurzusom keretében hat éven keresztül végezhettek tanárszakos hallgatók segítő tevékenységet a Miskolc-vasgyári szegregálódott általános iskolában; 2014-ben indítottam útjára a Társadalom Igazságosság Felelősségvállalás (TIF) című, *service learning* jellegű, összegytemi önkéntes programot (*Karlowits-Juhász*, 2015a); majd 2015-ben kidolgoztam és a Miskolci Egyetem tanárképzésébe bevezettem a 30

az iskola világának gyökeresen meg kellene változnia, ezzel kapcsolatban azonban már egy ideje nincsenek illúzióim

órás Közösségi pedagógiai gyakorlatot, amelyet szintén deklaráltan *service learning* típusú tevékenységként értelmeztem (Karlo-wits-Juhász, 2018, 2019a). 2020-ban egy régi nagy álmom valósult meg: az egyetem vezetőségétől lehetőséget kaptam egy új szervezeti egység koncepciójának kidolgozására, melynek eredményeként 2021 szeptemberében megnyílt az általam vezetett Közösségi Szolgálati Iroda (KÖSZI). Az iroda egyik fő tevékenységi köre – az egyetem polgárainak szervezett közösségi szolgáltatások és önkéntes tevékenységek mellett –, hogy a miskolci és Miskolc környéki középiskolás diákok számára biztosít iskolai közösségi szolgálati terepet.

MÉRLEGEN AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT

Az iskolai közösségi szolgálat fogalma a 2011-es köznevelési törvény nyomán robbant be a hazai szakmai köztudatba.¹ A törvényi definíció, illetve a hozzá kapcsolódó értelmezések szerint egy szervezett keretek között megvalósuló, pedagógiai célú, felkészítéssel és feldolgozással kísért segítő tevékenységről van szó. Mindezek alapján az iskolai közösségi szolgálat fogalma megfelel a nemzetközi szakirodalomból és gyakorlatból ismert *service learning* szakkifejezésnek.

Mivel e szókapcsolat (*service* = szolgálat, segítségnyújtás, *learning* = tanulás) magyar

fordítása eléggé problematikus, leginkább valamilyen körülíró kifejezéssel tudnánk releváns magyar megfelelőt nyújtani (például *közösségi szolgálati tanulás, közösségi szolgálatból való tanulás, közösségi szolgálat mint tanulási forma*). A terminológia fejlődését, az elnevezések mögötti koncepcionális különbségeket kiválóan áttekinti a Czető–Mészáros-szerzőpáros (Czető és Mészáros, 2015).

a *service learning* koncepciót
egy kétkarú mérlegként
szoktam szemléltetni

Én – bár korábban sokat töprengtem ezen – köznevelési kontextusban teljesen megfelelőnek tartom az *iskolai közösségi szolgálat* kifejezést (mivel az „iskolai” szó boríté-

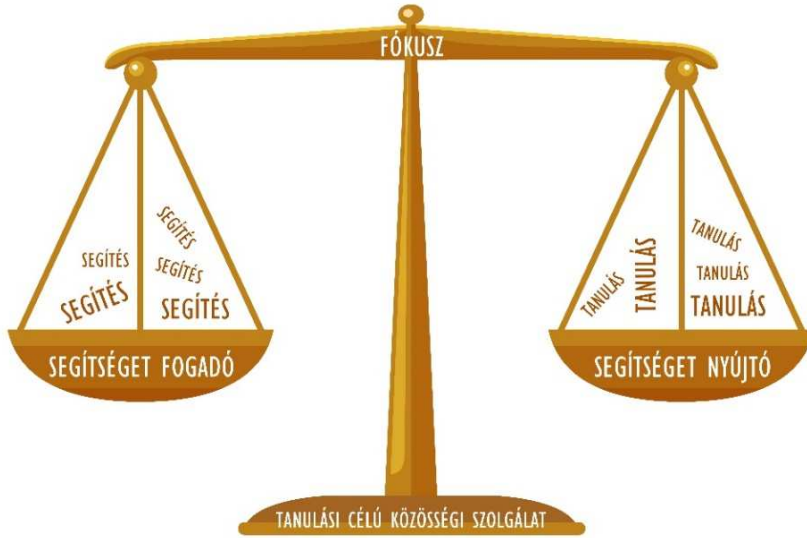
kolja a pedagógiai viszonyt), más vonatkozásban azonban, például egyetemisták körében szervezett tevékenységek esetén egyszerűen a közösségi szolgálat megnevezést használom, hangsúlyozva, hogy az adott kontextusban ezen mindig *service learning* típusú tevékenységet értek.

A *service learning* koncepciót egy kétkarú mérlegként szoktam szemléltetni, amelynek az egyik serpenyőjébe a segítő tevékenység, a másikba pedig az ehhez kapcsolódó tanulási folyamat kerül. A koncepció hatékony érvényesüléséről akkor beszélhetünk, ha a mérleg minél inkább egyensúlyba kerül, azaz a folyamatban lehetőleg egyenlő súllyal jelenik meg a segítő tevékenység és a végbemenő tanulási folyamat, vagyis a segítséget fogadó éppúgy profitál belőle, mint a segítséget nyújtó (Furco, 1996; *l. ábra*).

¹ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 4. § 15., 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet, 133. §

1. ÁBRA

Mérlegen a tanulási célú közösségi szolgálat

FORRÁS: saját szerkesztés

Ha jóhiszeműen feltételezzük, hogy az érettségit adó iskolák diákjai többnyire teljesítik az 50 órás iskolai közösségi szolgálatot, akkor is kulcskérdés marad, hogy mindez vajon a tanulási folyamatuk részét képezi-e. Kérdés az is, hogy a feladathoz kapcsolódva végbemenő tanulási folyamathoz az iskola érdemben hozzájárul-e (azaz támogatja-e pedagógiai eszközökkel), vagy az esetleges tanulás/fejlődés csupán spontán módon következik be egyes diákokban. Bár egyes tevékenységek során pedagógiai támogatás nélkül is könnyen beindulhatnak tanulási, fejlődési folyamatok (például egy lakásotthonban, család nélkül nevelkedő gyermekek körében segítő tevékenységet végezve spontán módon is szélesedhet a diákok látóköre, fejlődhet a szociális érzékenységük), míg más esetekben szinte borítékolható, hogy az

elvégzett segítő tevékenység a nemszeretem segédmunka szintjére degradálódik (például egy lakásotthon kerítésének lefestése anélkül, hogy a diákok interakcióba lépnének az otthon lakóival, dolgozóival, vagy hogy az iskolában szó esne a család nélkül nevelkedő gyermekek helyzetéről). Ez utóbbi esetben – bár valóban nagy segítséget jelenthet az elvégzett tevékenység – az iskolai közösségi szolgálat mérlege határozottan elbillen az egyik irányba. És persze a másik irányba is elbillenhet a mérleg. Tipikus példa erre, amikor a közösségi szolgálati óraszámok terhére a diákok, diákcsoporthoz tartozók tevékeny feladatvégzés nélkül, passzív hallgatóságként vesznek részt különböző előadásokon, programokon.

Annak érdekében, hogy tisztában legyünk a *service learning* tevékenységek

kritériumaival, és minél inkább vízszintesbe tudjuk állítani a mérleg karját, már évtizedek óta rendelkezésünkre állnak nemzetközi sztenderdek, szakirodalmi iránymutatások. Nem meglepő, hogy a különböző források nagyjából ugyanazokat az alapelveket fektetik le:²

- a *service learning* folyamat egésze a diákok aktív részvételére épül (a feladatválasztástól kezdve, a tervezésen, szervezésen, megvalósításon keresztül egészen a folyamat értékeléséig),
- a végzett segítő tevékenység értelmes, valós (közösségi) igényekre reagál, és az egyén számára relevanciával bír,
- a résztvevők kölcsönösen hasznos partneri viszonyán, együttműködésén alapul,
- világos oktatási-nevelési célok jelennek meg benne,
- deklaráltan kapcsolódik a tantervhez,
- a diákok felkészítése a segítő tevékenység minden aspektusára kiterjed,
- a folyamat egésze komplex módszertanra épülő reflexióval, önreflexióval kísért,
- a végzett segítő tevékenység elegendő időtartamú és intenzitású ahhoz, hogy valós közösségi igényeket elégítsen ki, és elérje a kitűzött pedagógiai célokat.

Meggyőződésem, hogy azok az elhivatott pedagógusok és iskolavezetők, akik értik és komolyan veszik az iskolai közösségi szolgálat fenti alapelveit és céljait, képesek lehetnek egyensúlyba hozni a mérleg két

serpenyőjét, és osztály- vagy esetleg iskolaszinten is élni a közösségi szolgálatban rejlő pedagógiai lehetőségekkel. Mindemellett nincsenek kétségeim afelől sem, hogy mindezt jól csinálni (az alapelveknek gyökeresen ellentmondó oktatási paradigma szorításában) hatványozottan több munkát és időt igényel, mint egyszerűen csak „kipipálni” a vonatkozó törvényi előírást.

MÉRLEGEN AZ EGYETEMI TEREP

Bár kisebb-nagyobb kihagyásokkal közel húsz év óta szervezek *service learning* típusú tevékenységeket a Miskolci Egyetemen, e gondolatsor fókuszában most mégsem az egyetemi hallgatók körében megvalósuló tanulási célú közösségi szolgálat áll, hanem egy számomra viszonylag új kihívás: a középiskolás diákok különböző segítő tevékenységeinek integrálása az egyetem világába.

Amikor 2020-ban a Közösségi Szolgálati Iroda (KÖSZI) koncepcióját kidolgoztam – az egyetem polgárai számára szervezett ingyenes szolgáltatások és önkéntes tevékenységek mellett, illetve részben azokkal összhangban – már az első körben számoltam az iskolai közösségi szolgálatos középiskolás diákok bevonásával. Bár tudtam, hogy az egyetem vezetőségének elsősorban beiskolázási szempontból lesz imponáló e vállalás, számomra két másik motívum is erőteljesen hatott.

Egyrészt szakmai kihívásként tekintetem a feladatra. 2012-13-ban (egyetemi

mindezt jól csinálni
hatványozottan több
munkát és időt igényel

² Többek között: *Alliance for Service-Learning in Education Reform* (1993); *Wade* (1997); *National Service-Learning Cooperative* (1999); *National Youth Leadership Council* (2008); *Delano-Oriaran* és mtsai (2015).

oktatói munkám mellett) szakmai vezetőként dolgoztam egy önkormányzati projektben, amelynek keretében pilot jelleggel hat miskolci középiskola számára kellett olyan együttműködési hálózatot építenem, amelyben az iskolák diákjai változatos tevékenységi körökben végezheték közösségi szolgálatukat, továbbá fel kellett készítenem az iskolák pedagógusait az IKSZ sikeres szervezésére, megvalósítására. A szakmai programfejlesztésben, a hálózatépítésben, a pedagógusok felkészítésében sikeresnek éreztem magam, azonban azóta is foglalkoztatott a gondolat, hogy vajon képes lennék-e arra, amire képeztem a pedagógusokat, nevezetesen: képes lennék-e hosszú távon, fenntartható módon iskolai közösségi szolgálatot szervezni és megvalósítani középiskolás diákokkal, úgy, hogy az előzőekben részletezett kettős cél (a segítség és az ahhoz kapcsolódó tanulás) egyaránt érdemben érvényesüljön.

A másik motívumom sokkal profánabb volt: kellett a segítség. A Közösségi Szolgálati Iroda 2021 szeptemberében nyílt meg a Miskolci Egyetemen, és annak ellenére, hogy egy egészen kicsi, két fős szervezeti egységről van szó, már az első éves terünkbe rengeteg közösségi programot szűfoltam, amelyek megvalósítása önkéntes egyetemisták bevonását is igényelte. Mivel azonban eddigi tapasztalataim azt mutatták, hogy a hallgatók önkéntes bevonása hosszabb folyamat, amelyhez mindenekelőtt egy magáért felelős, „érintetté tett” közösséget kell építeni, a gyors siker érdekében az iskolai közösségi szolgálat intézményét is segítségül hívtam. Bíztam az iskolákban (mivel biztos voltam benne, hogy jól jön majd

nekik az értő együttműködés), és bíztam a diákokban (hogy vonzó lesz számukra az egyetemi terep). Mindkettő beigazolódtott. A KÖSZI gőzerővel, várakozásaimat fölmúlva abszolválta fennállásának első évét.

Itt fontos megjegyezni, hogy a Közösségi Szolgálati Iroda nemcsak saját kereteiben fogad IKSZ-es középiskolásokat, hanem egyik fő feladata a Miskolci Egyetem egészében megszervezni a diákok számára az iskolai közösségi szolgálatot. Ehhez az egyetem nevében megállapodásokat kötöttünk és élő együttműködést alakítottunk ki az

a gyors siker érdekében
az iskolai közösségi
szolgálat intézményét is
segítségül hívtam

összes érettségit adó miskolci (illetve néhány Miskolc környéki) középiskolával, elkészítettük a működéshez szükséges dokumentumokat, folyamatosan készítjük fel és koordináljuk az egyes

szervezeti egységek IKSZ-felelőseit, öszszegyetemi szinten statisztikai adatokat gyűjtünk a folyamatról, aktívan részt veszünk a diákok tapasztalatainak feldolgozásában, illetve kérdőívben visszajelzést kérünk a szolgálatukat lezárt középiskolásoktól.

A legmotiválabb szakmai kihívás ebben a feladatkörben a különböző szervezeti egységek érintett kollégáinak felkészítése arra, hogy az egyetemen végzett iskolai közösségi szolgálat a *service learning* koncepcióval összhangban valósuljon meg. Ez egy közös, az intézmény egészére kiterjedő tanulási folyamat, amelyet – a fokozatosság elvét szem előtt tartva – folyamatosan mélyítünk, szélesítünk.

Amikor az egyes szervezeti egységektől újabb feladatjavaslatok érkeznek hozzánk, megvizsgáljuk azokat a pedagógiai célok szempontjából, majd szükség esetén

szakmai támogatást nyújtunk az adott kollégáknak a tervezett tevékenység átalakításához, újragondoláshoz.

Az utóbbi egy évben többször folytattam beszélgetéseket más egyetemeken érintett dolgozóival, illetve igyekeztem áttanulmányozni a témában fellelhető internetes tartalmakat. Úgy tűnik, felsőoktatási szintéren az intézmények könyvtárai a legaktívabbak a segítő diákok toborzásában, emellett egyes szervezeti egységek vagy oktatók szigetszerű (hosszabb távú vagy akciójellegű) kezdeményezésként biztosítanak terepet az 50 órás iskolai közösségi szolgálathoz, de találkoztam olyan megoldással is, ahol a beiskolázásért felelős szervezeti egység próbál kampányjelleggel IKSZ-es középiskolásokat becsatornázni az egyetem hétköznapijaiba. Saját példánkon kívül egyelőre csupán az Óbudai Egyetemen találtam olyan kezdeményezést, amely összegytemi szinten, átgondolt koncepció mentén, szakmailag megalapozva tervezi, szervezi az iskolai közösségi szolgálatos diákok bevonását.

Érdemes lenne (akár longitudinális) kutatás alá vonni, hogy az egyetemeken mint fogadó intézmények felkészülnek-e, illetve hogyan készülnek fel arra, hogy releváns (a *service learning* kettős céljának megfelelő) terepet biztosítsanak az iskolai közösségi szolgálat végzéséhez; élő kapcsolatban állnak-e az együttműködő középiskolákkal; az együttműködési megállapodásokon túlmutatóan kialakítanak-e valamilyen dokumentációs rendet az IKSZ-es diákok fogadásához; monitorozzák-e a folyamatot; valamilyen formában gyűjtik-e a diákok tapasztalatait...

élő kapcsolatban állnak-e az együtt- működő középiskolákkal

Nemrégiben olvastam az egyik hazai egyetem oldalán, hogy a tanulmányi csoportnál iratrendezéssel, iratsejtezéssel, kérelmek rendezésével, fénymásolással teljesíthető az 50 órás iskolai közösségi szolgálat. Amellett, hogy feltételezem, hogy nem az ottani dolgozók mun-

káját látják el a középiskolások (mert az sem morálisan, sem jogilag nem lenne elfogadható), azt gondolom, hogy az ilyen típusú feladatok felajánlása esetén különösen fontos annak tisztázása (a feladatkiírók fejében és a feladatkiírásban egyaránt), hogy mitől lesz a feladatvégző számára releváns tartalmakkal bíró, érdemi tanulással járó közösségi szolgálat az adott tevékenység.

Azt szoktam javasolni, hogy amikor iskolai közösségi szolgálati tevékenységet tervezünk, mindig tegyük fel magunknak a következő egyszerű kérdést: Mi az, amit ad, és mi az, amit kap az adott feladat elvégzésével a diák? Ha valamelyikre nem tudunk válaszolni, akkor a tevékenység biztosan nem felel meg az iskolai közösségi szolgálat kritériumainak. Mérleghasonlatomat előcítálva: nem kezelhetjük az IKSZ-es középiskolást (iratrendező, bútortologató, klaviatúratisztító) segéd munkásként, csak mert számunkra nagy segítséget jelent a szolgálata, de ugyanígy nem tekinthetünk rá pusztán beiskolázási programrésztvevőként sem, akit megkínálunk valami jó kis szolgáltatással (előadással, önismereti foglalkozással, laborlátogatással) anélkül, hogy ő mindeközben hasznosnak érezné magát.

Meggyőződésem, hogy az egyetem világában számtalan olyan potenciál rejlik, amelynek mozgósítása alkalmat adhat a (beiskolázási célokra túlmutató) kölcsönös

haszonnal járó, valós igényekre/hiátusokra reagáló, tanulást/fejlődést eredményező, közösségi (közösségben, közösségért zajló) szolgálatra.

Mutatok két hasonló példát, két különböző intézményből.

„A középiskolás korosztály számára is készülő közösségi médiatartalmak készítésében való részvétel. Fotó- és videofelvételek készítése, szöveginrás és egyéb szerkesztési feladatok támogatása.” – Az Óbudai Egyetem Egyetemi Kutató és Innovációs Központja kínálja ezt a lehetőséget az IKSZ teljesítésére.³

„Média7vége! Brandépítés, médiamegjelenés tervezése, végzett egyetemi hallgatókkal videóinterjú készítése, technológiát bemutató videók (fémtechnológiai üzemek, kísérletek) rögzítése, videóvágás.” – Egy példa a Miskolci Egyetem Műszaki Anyagtudományi Karának feladat kínálatából.⁴

Mindkét feladat kétségkívül kreatív, motiváló, a fogadóhely számára nyilvánvaló haszonnal jár, a segítő számára pedig tanulási, fejlődési lehetőségeket kínál.

KÖSZI

Kis szervezetünk, a Közösségi Szolgálati Iroda hétköznapjaiba a vártnál gyorsabban és hatékonyabban szervesült az iskolai közösségi szolgálat. Munkánkat egész évben heti rendszerességgel támogatják miskolci középiskolás fiatalok. Irodánk fennállásának első évében 14 középiskolából 65 diák összesen 930 órában teljesített nálunk közösségi

szolgálatot. Néhányan csak nemrég kapcsolódtak hozzánk, azonban több olyan fiatal is van, aki az 50 óra elvégzése után önkéntesként is folytatta nálunk segítő tevékenységét.

Közösségi programjainkon egy kis emlékkönyvbe gyűjtjük a kedves visszajelzéseket, emellett e-mailen, Messengeren is folyamatosan érkeznek reflexiók, amelyeket szintén elmentünk, megőrzünk. A közösségi szolgálat zárultával pedig egy rövid, fókuszált kérdőívben is visszajelzést kérünk a diákoktól.

Azonban nemcsak a diákoktól kapunk visszacsatolást, hanem az iskolai koordinátoroktól, osztályfőnököktől, sőt sok esetben a szülőktől is. A miskolci Földes Ferenc Gimnázium egyik diákjának anyukájától például

ez az üzenet érkezett: „Köszönjük a lehetőséget! A fiam szeret veletek lenni, mindig nagyon szívesen megy, szívesen segít a programjaitokon, aminek én is őszintén örülök, mivel rengeteg új benyomás éri, amely nagyon hasznos, fontos számára, fejleszti a világnézetét, a gondolkodását, a véleményét, a kapcsolatait. Irtó jó dolgot csináltok! Gratulálok!”

Végezetül álljon itt egy körkép azokról a tevékenységekről, amelyeket a középiskolások végeznek nálunk, a KÖSZI-ben!

A **Multilingual World Café** programsozozatunkon az IKSZ-es diákok angol (ritkán spanyol) nyelvű beszélgetésekben vesznek részt külföldi és magyar egyetemistákkal. Előzetesen felkészítjük őket a társmoderatori szerepre, illetve esetenként asztalgazdafeladatot is ellátnak. Önkéntes

az 50 óra elvégzése után
önkéntesként is folytatta
nálunk segítő tevékenységét

³ Közösségi Szolgálat az Óbudai Egyetemen – Forrás: <https://uni-obuda.hu/kozossegi-szolgalat/> [az „EKIK” pontnál]

⁴ A forrás a Miskolci Egyetemmel együttműködésben álló középiskolák számára készített, folyamatosan aktualizálódó online táblázat.

hallgatóinkkal együtt ők a felelősek az ingyenes büfé kialakításáért, működéséért is.

A nyári szünetben e programunkat az angol nyelvű **Multilingual Uni Trip** váltja fel. Ennek keretében heti rendszerességgel szervezünk túrákat, kirándulásokat a szünidőben Miskolcon „ragadt” külföldi hallgatók és családtagjaik számára. 2022 nyarán tíz ilyen egész napos programot valósítottunk meg, amelyen iskolai közösségi szolgálatos diákok segítettek az angol nyelvű kommunikációt, tolmácsolást, idegenvezetést tartottak. Ezeken az alkalmakon a külföldi résztvevőket arra ösztönözzük, hogy ha szeretnének néhány magyar szót, kifejezést tanulni, esetleg magyar nyelvtudásukat szeretnék trenírozni, nyugodtan kérjék ebben IKSZ-es diákjaink segítségét.

Az egyetem hallgatói és dolgozói számára egész évben heti rendszerességgel szervezett **Társasjáték Klubunkban** „játékmeszteri” szerepet töltenek be középiskolás segítőtőink. Többnyire a gyorsan tanulható, rövid játékidős ún. partijátékok továbbtanítására készítjük fel őket, azonban affinitás esetén önkéntes egyetemista játékmestereinktől komplexebb játékokat is megtanulhatnak, majd továbbtaníthatják azokat klubunk látogatóinak. A programunkon részt vevő külföldi hallgatóknak az angolul (esetleg más nyelven) beszélő diákok nyújtanak segítséget.

A Társasjáték Klubon kívül az egyetem rendezvényein megvalósított **KÖSZI Élmenyszigeten** is nélkülözhetetlen segítséget jelentenek számunkra a közösségi és társasjátékos foglalkozásokra „kiképzett” középiskolásaink. Minden ilyen rendezvényen egyetemista önkénteseink és iskolai

közösségi szolgálatos diákjaink segítségével tevékenykedünk (pl. Kutatók Éjszakája, Gólyatábor, Pont Ott Parti, Orientációs Napok, Nyílt Napok, Gyermeknap, Családi Nap, nyári táborok).

Az egyetem polgárai számára szervezett **Kézműves Műhelyünkön** a foglalkozások előkészítése, az eszközök/alapanyagok rendezése, illetve egy-egy egyszerűbb kézműves technika megtanulása és továbbadása a feladat. A programunkon részt vevő külföldi hallgatóknak itt is az angolul (esetleg más nyelven) beszélő diákok nyújtanak segítséget.

Utolsóként még egy területet kiemelnék, amelyben rendszeresen működünk együtt középiskolásokkal: rajzolni ügyesen tudó segítőtőinkre bízunk programjaink egyedi dekorációinak, plakátjainak elkészítését, továbbá ők „gyártják” a KÖSZI kézzel megrajzolt egyedi kítűzőit, hűtőmágneseit, amelyek reprezentációs ajándékként szolgálnak kampányainkban, illetve vendégeink számára.

arra ösztönözzük, hogy nyugodtan kérjék IKSZ-es diákjaink segítségét

Ahogy fentebb írtam, meggyőződésem, hogy az iskolai közösségi szolgálat a lehetőségek szigete...

De nem csupán a köznevelés, hanem az egyetem világában is. Meg

kell tanulnunk értően, az alapelveket szem előtt tartva hozzányúlni, és akkor minden szereplő profitálhat belőle: az egyetem, a diák, az iskola. Az „egyetem profitja”-t említve továbbra sem elsősorban a beiskolázásra gondolok (annak ellenére, hogy tisztában vagyok ennek fontosságával). Hálás vagyok azoknak a diákoknak, akik közösségünk aktív részeseivé válnak különböző segítő tevékenységekkel hozzájárultak ahhoz, hogy

a Miskolci Egyetem Közösségi Szolgálati Irodája egyetlen év leforgása alatt több mint 100 ingyenes közösségi programot tudott megvalósítani magyar és külföldi hallgatók, illetve egyetemi dolgozók körében.

ZÁRSZÓ HELYETT

„Nyáron a Miskolci Egyetem Multilingual Uni Trip programsorozatán végeztem közösségi szolgálatot. A feladatomból az volt, hogy beszélgessek, illetve bizonyos esetekben fordítsak a külföldi hallgatóknak. Rendkívül befogadó, kedves közösségre találtam, mindig alig vártam a következő alkalmat. Ezek a napok voltak vakációm fénypontjai! Rengeteg tapasztalatot, és

rengeteg új ismerőst, barátot szereztem, akikkel azóta is tartom a kapcsolatot.

Én időközben túlteljesítettem az 50 órát, úgyhogy a végén már önkéntesként vettem részt a programokon. Amellett, hogy hasznos dolgot teszünk a közösségnek, a közösségért, mellette rengeteg mindent kapunk ezeken az alkalmakon. Rendkívül sokat beszéltem angolul, ez nagyban hozzájárult idegennyelvi beszédkészségem fejlődéséhez, magabiztosságom erősödéséhez, személyiségem alakulásához.

A KÖSZI irodát csak ajánlani tudom. A kötelező közösségi szolgálat rendkívül gyorsan eltelik, de ide az ember annak teljesítése után is vissza szeretne térni.” *(Bakos Dániel, Fráter György Katolikus Gimnázium, Miskolc)*

IRODALOM

- Alliance For Service Learning in Education Reform (1993): Standards of Quality for School-Based Service-Learning, *Equity & Excellence in Education*. 26. 2. sz., 71–73.
- Czető Krisztina és Mészáros György (2015): Közösségi gyakorlat folyó gyakorlat eredményeinek, problémáinak összegző feltárása. In: Rapos Nóra (szerk.): *A tanárképzés megújítása*. ELTE PPK, Budapest.
- Delano-Oriaran, O., Penick-Parks, M. W. és Fondrie, S. (2015): *The SAGE Sourcebook of Service-Learning and Civic Engagement*. SAGE Publications.
- Furco, Andrew (1996): Service-learning: a balanced approach to experiential education. In: Taylor, B. – Corporation for National Service (eds): *Expanding Boundaries: Serving and Learning*. Corporation for National Service, Washington, DC. 2–6.
- Karlowits-Juhász Orchidea (2015a): Társadalom, igazságosság, felelősségvállalás. In: Knausz Imre és Ugrai János (szerk.): *A pedagógiai kultúráváltás lehetőségei*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc.
- Karlowits-Juhász Orchidea (2015b): A jezsuiták szeretetszolgálatja az iskolai közösségi szolgálat kontextusában. Doktori disszertáció. ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Karlowits-Juhász Orchidea (2017): A Fényi Gyula Jezsuita Gimnáziumban működő szeretetszolgálati program módszertani vonatkozásai. In: Nagy Ádám (szerk.): *Szolgálva, nem tündökölve*. Iuvenis – ISZT, Budapest, 166–188.
- Karlowits-Juhász Orchidea (2018): A közösségi pedagógiai gyakorlat és az iskolai közösségi szolgálat tartalmi, módszertani összehangolása. In: G. Molnár Péter és Szőke-Milinte Enikő (szerk.): *Pedagógiai válaszok*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest. 249–259.
- Karlowits-Juhász Orchidea (2019a): Közösségi szolgálat a tanárképzés tantervében. *Szociálpedagógia*. 13. sz. 121–138.

Karlowitz-Juhász Orchidea (2019b): A szeretetszolgálat módszertana és hozadékai a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnáziumban. *Szociálpedagógia* 13/2019 160–185.

Nahalka István: Változik-e az iskola? Letöltés: <http://nahalkaistvan.blogspot.com/2021/> (2022. 11. 30.)

National Service-Learning Cooperative (1999): Essential Elements of Service-Learning. National Youth Leadership Council, St. Paul, MN.

National Youth Leadership Council (2008): K-12 Service-Learning Standards for Quality Practice. Letöltés: http://www.lsu.edu/academicaffairs/ccell/files/standards_oct2009-web.pdf (2022. 11. 30.)

Wade, R. C. (1997): Community service-learning: A guide to including service in the public school curriculum. SUNY Press, Albany, NY.

